

## SLIKAR MATIJA BRADEŠKO

Slikarja Matija Bradeška poznamo bolj pod imenom Matija Bradaška. Bil je precej znan freskant in slikar oljnih podob v zadnji četrtini 19. stoletja in še v petnajstih letih 20. stoletja. Utemeljil je novo slikarsko delavnico konec 19. stoletja v Kranju. S svojo delavnico je nekako izpodrinil Egartnerjevo nasledstvo. Očetovo delo sta nadaljevala sinova Anton († 1924) in Matija († 1962). V matrikah pa je tudi pri sinu Karlu dodano ime slikar. Ne smemo pa te družine zamenjavati z rodbino kranjskih Bradaškov. Bradaški se omenjajo v Kranju že od konca 18. stoletja. Bili so nožarji (J. Žontar, Zgodovina mesta Kranja, str. 415). Zato je že marsikoga zavedlo, da je našega slikarja Matija Bradeška prištel v to zlahto. Vendar temu ni tako.

V Slovenskem biografskem leksikonu piše Viktor Steska o slikarju Matiju Bradašku, da se je rodil v Lučinah 16. februarja 1852, umrl pa je 25. decembra 1915 v Kranju.

Ko sem pred leti hodil po lučinskem koncu, sem postal pozoren na ime Bradeško. Ponekod se še tako pišejo, ali pa se pri hiši po domače tako reče. Loški muzej je pred leti odkupil rokopis »Kratka zgodovina župnije sv. Vida v Lučinah na Gorenjskem. Sestavil Anton Dolinar rojak in bivši župnik lučinski, 1915« (sig. 93/99, inv. št. 968).

V XVIII. poglavju, kjer opisuje odlične osebe, spregovori Dolinar pri osebah svetnega stanu tudi o slikarju Matiji Bradeško. V naslovu se vidi, da je nekdo priimek že popravljal v Bradaška. Ker je tekst obširnejši kot v SBL, ga tukaj priobčim v celoti:

»Slikar g. Matija Bradeško — oženjen in dolgo že bivajoč v Kranju — je bil rojen v Lučinah dne 17. svečana 1852, hšt. 18. Njegov oče Luka Bradeško je bil kmetski mizar, sicer pa prav razumen in zgovoren mož, ki je silno rad čital knjige, katerih je bil po nekem svojem stricu Fekinovem Boštjanu veliko podedoval. Pozneje je prav rad prebiral tudi časopise, ktere je seveda bolj po svoje razumel. Matijčka, njegovega sina, je iz mladega posebno veselilo podobarstvo; zrezaval je rad že kot otrok kake podobice iz lesa, ki so se mu tudi nekoliko posrečile. Zato ga je dal oče podobarju Štefanu Šubicu v Poljane v poduk. Poprijel se je prav pridno podobarstva ter izklesaval že čedne podobe iz lesa. Ko pa je pozneje videl, kako sta Štefanova sinova, Janez in Jurij Šubic, napredovala v slikarski umetnosti, vnel se je tudi on za slikanje. Opažoval je, kako mešata barve, kako jih pokladata na platno; začel je na skrivnem poskušati tudi sam in glej, šlo je za čudo dobro. Vadil se je tudi pridno v risanju — in pozneje dleto in tolkač zamenjal docela s čopičem ali kistom. Prve slike seveda so bile zelo nepopolne; toda slikarski talent, pa veselje in pridnost so ga vodili do vedno boljših proizvodov. Da bi se ne bil tako zgodaj oženil, izposloval bi mu bil deželni poslani, blagi, že umrli grof Barbo, ki ga

je videl slikati neko znamenje ali kapelico v Št. Rupertu, deželno ustanovo, pa bi bil šel na akademijo na Dunaj in bil bi po naših mislih zdaj lahko eden izmed prvih naših slikarjev. Kar pa zadeva slike na presni zid (omet) al fresco, je on ne le po naših, marveč tudi po mislih pravih veščakov med sedaj živječimi našimi slikarji na prvem mestu. Sprva je slikal bolj kaka znamenja in kapelice, slike za cerkvena bandera in oltarje, potem križeve pote in božje grobe — pozneje se je lotil tudi cerkva. Tako je v prvem času slikal 4 kapelice ter prezbitarij v romarski cerkvi M. Božje na Dobrovi, pozneje je prenovil v isti cerkvi stare slike v kupoli, slikal laterno in napravil vse druge okraske. Pozneje je slikal, kakor smo videli, vso novo cerkev v svojem domačem kraju v Lučinah (posebno poglavje, op. p.). Največ pa je slikal po Gorenjskem, kjer je bolj znan, zlasti v Kranju vse tri mestne cerkve pod dekanom Mežnarcem, potem v Begunjah vso cerkev z 2 kupolama, v Predosljih, v Preddvoru in Kranjski gori. Pozneje je dobil dela tudi na Štajerskem v lavanski škofiji. Tako je slikal krasno novo cerkev v Čadramu in še drugod — in prevz. knez in škof dr. Mihael Napotnik ga, kakor smo slišali, visoko ceni. Seveda se mu slike po navadi le slabo plačujejo, kajti pri nas imamo za umetnijo, žalibog, le premalo denarja, in tudi cerkve pri nas niso bogate. Vsled tega pa slikar bolj hiti, da prej kaj zasluži, in kdo bi mu to zameril, ker ima skrbeti za precej veliko družino — to pa seveda umetnosti ni na korist. Vsekako pa smejo Lučine biti ponosne na slikarja Matija Bradeško, že zlasti zato, ker je domačo novo cerkev sv. Vida v Lučinah tako lepo in poceni poslikal.»

Podatki iz SBL in Lučinske zgodovine se ujemajo, le datum rojstva je pravilen v Lučinski zgodovini. Steska je navedel za literaturo dva časopisa — Gorenjec 31. decembra 1915 in Sava 31. decembra 1915 — ki sta pisala o slikarju ob njegovi smrti. Dolinar pa je slikarja osebno poznal. V arhivu v Škofji Loki so se našle knjige, ki slikarjev življenjepis še bolje ilustrirajo. Iz knjige »Status animarum parochiae in Lučine«, zastavljen med leti 1846—1892, je razvidno, da je v župniji več Bradeškov. Naš slikar je doma iz Lučin št. 18. vulgo pri Luku. Slikarjev oče je bil doma iz Črnega vrha. Z ženo Heleno Justin sta imela štiri otroke. Matija je bil najstarejši, rojen 17. februarja 1852. V drugem »Statusu«, nekoliko poznejšem, je zabeleženo, da je Matija že odšel v Poljane.

V zapisniku domačinov občine Trata, ki so bili sprejeti v druge občine, piše, da je Matija Bradeško, slikar v Kranju, rojen v Zadobju (rojstni kraj je napačen!) dobil leta 1904 domovinsko pravico v Kranju. Pod raznimi številkami so še podatki o njegovih otrocih.

Spet v drugem zapisniku o izdaji domovinskih listov se omenja Karol Bradaška iz Kranja, slikar in kapelnik (slikarjev sin).

Mojster se je preimenoval iz Bradeška v Bradaška, ko se je naselil v Kranju, kar nam potrdi kranjski Status animarum, kjer je slikar že vpisan kot Bradaška iz Lučin. Imel je številno družino — deset otrok. V delavnici sta ga nasledila najprej Anton in pozneje Matija, slikarjev najmlajši otrok, rojen 1889, umrl 1962.

Navedena Bradeškova dela sem razdelil v tri skupine: v datirana, datirana z literaturo in nedatirana. Podatki so nepreverjeni, predvsem tisti, ki so vzeti iz zapiskov sekcije za umetnostno zgodovino pri SAZU. Rimske številke pri zapiskih dr. F. Steleta pomenijo številko terenskega zapisnika. Mnogo Bradeškovih del je že uničenih ali pa so predstavljena na druga mesta (oljne podobe).

- 1875 Spodnji Kašelj — Marijina slika nad zakristijskimi vrati, Stelè, CXX, 1945, str. 1—2.
- 1876 Dobrova pri Ljubljani — poslikal vso cerkev (v kupoli podpisan), Stelè, XC, 1913, str. 19—20.
- 1877 Št. Jošt pri Vrhniki — slika Davida v župni cerkvi na koru, M. Marolt, Dekanija Vrhnika, str. 189.
- 1880 Samotorica — oltarna slika v velikem oltarju, sv. Mihael, M. Marolt, Dekanija Vrhnika, str. 194.
- 1881 Kranj — podr. cerkev na Pungрту — tri freske iz življenja sv. Roka v prezbitoriju, Stelè, LXXXVII, 1936, str. 28—32.
- 1883 Radomlje — slika Brezmadežne in križev pot po Führicu v podr. cerkvi sv. Marjete, F. Stelè, Politični okraj Kamnik, str. 74—75.
- 1883 Sv. Peter v Savinjski dolini — na podstrešju zakristije sta sliki rožnenske Marije in sv. Jožefa, J. Curk, Topografsko gradivo II, Sakralni spomeniki na območju občine Zalec, str. 95.
- 1885 Galicija pri Celju — križev pot in slika Križanega v župni cerkvi sv. Jakoba, J. Curk, Top... VI, Sakralni spomeniki na območju občine Zalec, str. 14.
- 1886 Dolenja vas pri Ribnici — freske v podr. cerkvi.
- 1888 Mozirje — freske v prezbitoriju župne cerkve sv. Jurija, A. Stegenšek, Dekanija Gornjegrajska, str. 85, J. Curk, Top... V, Sakralni spomeniki na območju občine Mozirje, str. 52—53.
- 1888 Javorje v Poljanski dolini — kipi v vseh treh oltarjih v župni cerkvi, F. Štukl, Topografija Poljanske doline, rkp. str. 41.
- 1889 Mozirje — križev pot v župni cerkvi, J. Curk, Top... V, Sakralni spomeniki na območju občine Mozirje, str. 53 in A. Stegenšek, Dekanija Gornjegrajska str. 88.
- 1889 Kranj — rožnenska cerkev, freske v prezbitoriju in ladji, Stelè, LXXXVII, 1937, str. 32—33.
- 1889 Nazarje — Sv. Miklavž s splavarji v desnem stranskem oltarju pod pevsko emporo, J. Curk, Top... V, Sakralni spomeniki na območju občine Mozirje, str. 59 in A. Stegenšek, Dekanija Gornjegrajska, str. 79.
- 1890 Skaručna — Sv. Krištof na južni zunanjščini podr. cerkve sv. Lucije, Stelè, XCII, 1913, str. 34—39.
- 1890 Celje — pri podr. cerkvi sv. Jožefa v misijonski hiši slika sv. Marjete Alakok, M. Marolt, Dekanija Celje, str. 97 in J. Curk, Top... I, Sakralni spomeniki na območju občine Celje, str. 36.
- 1891—1892 Kranj — poslikava notranjščine župne cerkve, Dom in svet, 1893, str. 513; ob restavraciji leta 1934 so bile slikarije odstranjene razen dveh na koru (ZUZ, XIV, 1936/37, str. 57).
- 1893 Predvor pri Kranju — prezbitorij župne cerkve.
- 1895 Gornje Jezero pri Ložu — cerkev sv. Kancijana, sv. Andrej v južnem stranskem oltarju in sv. Družina v severnem stranskem oltarju, Stelè, XXV, 1924, str. 34—35.
- 1895 Lučine — slika Križanja, F. Štukl, Topografija Poljanske doline, rkp., str. 50.
- 1896 Nazarje — poslikava zadnje stene pri oltarju; njegov je tudi križev pot, A. Stegenšek, Dekanija Gornjegrajska, str. 74 in J. Curk, Top... V, Sakralni spomeniki na območju občine Mozirje, str. 57, 59.
- 1898 Sv. Florjan pri Topolšici — na južni steni ladje slika Marije Pomočnice, J. Curk, Top... III, Sakralni spomeniki na območju občine Velenje, str. 17.
- 1900 Lučine — poslikava župne cerkve, F. Štukl, Top... rkp. str. 50.
- 1900 Kropa — poslikava prezbitorija župne cerkve, DIS, 1902, str. 382 in Stelè, CXV, 1930, str. 57—58.
- 1901 Motnik — križev pot po Führicu, F. Stelè, Politični okraj Kamnik, str. 264.
- 1902 Bovec — poslikava prezbitorija župne cerkve.
- 1902 Brezovica pri Ljubljani — sv. Andrej v severnem in sv. Jožef v južnem stranskem oltarju, Stelè, XC, 1913, str. 18—19.
- 1903 Lučine — Marijino kronanje in Zadnja večerja, F. Štukl, Top... rkp. str. 51.
- 1907 Otoče — slikarija na oboku župne cerkve, Stelè, XXXV, 1925, str. 1—3.
- 1908/09 Čadram — freske v prezbitoriju in v ladji župne cerkve, A. Stegenšek, Dekanija Konjiška, str. 107 in Ljubitelj krščanske umetnosti, Maribor 1914, str. 96.
- 1913 Ljubljana Narodna galerija — Sveti pušcavnik, Stelè, LVII, 1947.

## Z LITERATURO DATIRANA DELA

- Kropa — kapelica Matere božje, križev pot, Zgodnja Danica, 1880, str. 189.  
Leše pri Trziču — oltarna slika sv. Antona, Zgodnja Danica, 1886, str. 70.  
Trzič — v podr. cerkvi sv. Jožefa restavriral slike sv. Joahima in sv. Roka v stranskem oltarju, Zgodnja Danica, 1889, str. 116.  
Leše pri Trziču — poslikal župno cerkev po načrtih Celestina Misa, DIS, 1900, str. 239.  
Sv. Peter nad Begunjami — slika Marije Pomagaj, IMK, 1900, str. 59.  
Brezovica pri Ljubljani — Križani za postni čas v župni cerkvi, J. Novak, Zgodovina brezoviške fare, 1907, str. 239.

## NEDATIRANA DELA

- Šmartno pri Cerkljah — v podr. cerkvi sv. Martina naslikal sv. Ano in sv. Jožefa. Sv. Jošt nad Kranjem — poslikal je del stene na vrhu svetih stopnic, Stelè, LV, 1936, str. 41—42.  
Križev pri Trziču — v župni cerkvi slike v treh oltarjih, Stelè, LIII, 1931, str. 11—12.  
Brinjeva gora — freske v podr. cerkvi Matere Božje, J. Curk, Top... IV, Sakralni spomeniki na območju občine Slovenske Konjice, str. 4.  
Šenturška gora — križev pot v župni cerkvi (domnevno), E. Ceve, Zapiski SAZU, 1952.  
Tabor pri Podbrezjah — slike na stropu podr. cerkve Matere Božje.  
Srednje Gameljne — na steno naslikani severni stranski oltar v podr. cerkvi sv. Andreja, Stelè, LIV, 1935, str. 54—56.  
Trzič — štiri slike v župni cerkvi, Stelè, CVI, 1914, str. 34—35.  
Primskovo pri Kranju — poslikal vso podružno cerkev, Stelè, XLIX, 1929, str. 9—10.  
Rova — delno poslikal prezbitarij in ladjo (domnevno), Stelè, XLIX, 1929, str. 43.  
Vrh pri Vrhniku — Sv. David v korni ograji župne cerkve, M. Marolt, Dekanija Vrhnika, str. 153.  
Trzin — Marija v atiki oltarja v kapeli (domnevno).  
Dobrava pri Kropi — poslikava župne cerkve.  
Stara Oselica — križev pot v župni cerkvi sv. Pavla, F. Štukl, Top... rkp. str. 79.  
Slikal je še v Kranjski gori, v Begunjah, Zapogah, Predosljah, Šmartnem pod Šmar-no goro (podatki: SBL, I. 1925—32).

## Zusammenfassung

### DER MALER MATIJA BRADEŠKO

Der Autor berichtet über das Leben und die Tätigkeit des Fresko- und Ölbildmalers Matija Bradeško (1852—1915), der aus Lučine im Tale der Poljanska Sora stammte und in Kranj eine Malerwerkstätte unterhielt.